

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття присвячена з'ясуванню співвідношення традиційних та інноваційних методів та форм контролю у підготовці майбутніх соціальних працівників. Автор аналізує різні переваги та недоліки тестового контролю, проблеми складання дидактичних тестів для фахівців соціальної сфери, висвітлює досвід застосування тестових технологій у підготовці майбутніх соціальних працівників. Отримані дані дослідження уможливають організацію комбінованих методів контролю у підготовці майбутніх соціальних працівників.

Ключові слова: підготовка майбутніх соціальних працівників, контроль знань, умінь, навичок, дидактичні тести.

Постановка проблеми та її актуальність. Проблеми, пов'язані з підготовкою майбутніх фахівців з соціальної роботи, привертають дедалі більше уваги практиків та вчених. Цьому сприяє також запровадження спеціальності «Соціальна робота» як наукової галузі відповідно. Це зумовлено як соціально-економічними перетвореннями, що відбуваються в країні, модернізацією системи освіти, так і потребою у вирішенні питань, що виникають через воєнні дії в Україні, затребуваністю соціальних працівників як спеціалістів із допомоги постраждалим та їх сім'ям.

Одним із напрямів модернізації підготовки майбутніх соціальних працівників є удосконалення системи контролю їх знань, умінь та навичок. При цьому слід розуміти, що «універсальної» системи контролю не існує. Поєднання традиційних і інноваційних методів має бути зумовлено компетентностями, якими має володіти соціальний працівник, вимогами до його теоретичної і практичної підготовки, що, своєю чергою, пов'язано зі специфікою майбутньої діяльності. Відповідно, однією з проблем, що потребують розв'язання, є визначення місця тестового контролю та поєднання його з іншими видами контролю в процесі менеджменту навчання майбутніх соціальних працівників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам дидактичної тестології присвячені роботи численних авторів. У них розглядаються психологічні та педагогічні основи оцінювання, основні теорії педагогічних вимірювань (Л.М. Фридман, 1987; І. Булах, 2005; В.В. Гузєєв, 2000; Є. О. Михайличев, 2001; В.А. Якунін, 1998 та ін.), технології конструювання педагогічних тестів (В.М. Матвієнко, П.П. Тонкоглас, 2006; Л.І. Парашенко, 2006; І. А. Лаврухіна, М.Ю. Чепиков, 2006; М.Б. Челишкова, 2002 та інші), специфічні особливості тестів на вимірювання рівня професійної компетенції (І.А. Лаврухіна, М.Ю. Чепиков, 2006; Є. О. Михайличев, 2001; В.М. Матвієнко, П.П. Тонкоглас, 2006 та ін.).

Дослідники висувають різноманітні складні вимоги до конструювання та експлуатації дидактичних тестових завдань. Так, М.Б. Челишкова [1] вирізняє 18 етапів конструювання педагогічних тестів; Е. А. Михайличев [2, с. 109] наводить прийоми створення тестових завдань, які побудовані за принципами програмованого навчання; В. М. Матвієнко [3] вводить поняття «політомічна оцінка» та виділяє серед завдань на правильну послідовність три їх різновиди: «перехресні», «вибірково-об'єднуючі» та «матричні». Однак, як вважають автори посібника «Тестові технології у навчальному закладі» [4], далеко не завжди в процесі створення тестів необхідне дотримання всіх вимог професійного створення їх. Наприклад, під час проведення поточного контролю можуть бути використані тести, які не обов'язково вимагають глибокої стандартизації. Це дає можливість дещо спростити процедуру складання тестів, яка матиме не 18, а 5 етапів. Тому вирішення проблеми науково-методичного забезпечення впровадження тестових технологій у навчальний процес потребує надання чітких практичних рекомендацій з приводу їх використання з урахуванням переваг та недоліків тестового контролю, а також специфіки спеціальності, яку набувають студенти, зокрема, соціальний працівник, менеджер соціальної сфери.

Мета статті. Метою дослідження є з'ясування місця тестового контролю у підготовці майбутніх соціальних працівників у ВНЗ.

Викладення основного матеріалу дослідження.Сьогодні роль тестового контролю в навчанні зростає. Зокрема, впровадження модульно-рейтингової системи в навчальний процес вищих закладів освіти вимагає застосування тестового контролю для оцінки знань студентів. У чому ж відмінні особливості тестового контролю? Як свідчить аналіз відповідної літератури, тестовий контроль має безліч переваг. Однак усі їх можна звести до двох основних: висока технологічність проведення контролю та об'єктивність його результатів.

Технологічність тестового контролю забезпечується такими його особливостями, як простота, формалізованість процедури визначення оцінки, чіткість та однозначність формулювання умов тестових завдань, можливість охопити великий обсяг матеріалу за обмежену кількість часу, можливість багаторазового повторення умов перевірки, орієнтація на сучасні освітні технології, універсальність, багатофункціональність (контроль, діагностика, корекція навчального процесу) тощо.

Об'єктивність цього методу контролю знаходить своє відображення в незалежності його результатів від стосунків викладача й студента, в кількісних критеріях оцінки, в рівних вимогах до знань та умінь студентів шляхом використання завдань однакової складності, в забезпеченні постійного зворотного зв'язку між студентом і викладачем тощо.

Отже, основною перевагою тестового контролю в наших умовах є можливість перевірки великої кількості студентських робіт за обмежений час за розробленими критеріями і заздалегідь підготовленими бланками.

Однак тести мають і безліч суттєвих недоліків, які можна поділити на три групи: 1) змістові (ймовірність випадкового вибору правильної відповіді або здогадка про неї); 2) психологічні (стандартизація мислення без урахування індивідуальних особливостей особистості; відсутність умов для розвитку мовлення); 3) організаційно-методичні (велика затрата часу на складання необхідного «банку» тестів, їх варіантів, трудомісткість процесу; необхідність високої кваліфікації вчителів та експертів, що розробляють тестові завдання)[5, с.185].

Отже, постає запитання – як мінімізувати недоліки тестового контролю та оптимізувати його переваги? Однак перш ніж відповісти на це запитання, потрібно визначити деякі базові тестологічні терміни та поняття.

Використання тестування як методу вимірювання у різних сферах призвело до появи та використання багатьох різноманітних тестів, тому дати універсальне визначення для всіх цих видів навряд чи можливо. Традиційно тест (у перекладі з англ. «проба», «випробування», «перевірка») являє собою стандартизований метод діагностики рівня й структури підготовленості. У такому тесті всі випробувані відповідають на ті самі питання, одночасно, в однакових умовах і з однаковими правилами оцінювання відповідей[6]. У такий спосіб педагогічний тест – це система завдань, які побудовані за принципом зростаючих труднощів, спеціальної форми, що дає змогу якісно й ефективно виміряти рівень і оцінити структуру підготовленості учнів[6]. Можна також сказати, що тест – це система завдань, що утворюють найкращу методичну цілісність.

За допомогою тестування частіше інших ознак перевіряються знання, уміння, навички й уявлення.

Існує безліч видів тестів. У практиці підготовки майбутніх соціальних працівників на кафедрі соціальних технологій Навчально-наукового Гуманітарного інституту НАУ використовуються тести стартового, проміжного та підсумкового контролю. Зокрема, стартові застосовуються при прийомі до магістратури, проміжні як вид модульного контролю та підсумкові як заключний контроль. За формою розрізняють тести закритої форми, на відповідність, на правильну послідовність, відкритої форми. У процесі підготовки викладачами кафедри на етапі стартового контролю використовуються тести закритої форми, проміжного – на правильну послідовність, заключного – відкритої форми.

Укладаючи дидактичні тести, викладачі кафедри здійснюють це у кілька етапів: структурування навчального матеріалу, вибір оптимальної форми тестових завдань, розроблення тестових завдань, визначення якості тесту, стандартизація та удосконалення тесту. Досвід свідчить про те, що найефективнішими формами тестового контролю (водночас і найскладнішими для створення) виступають закриті множинні тести з однією правильною відповіддю. Протягом здійснення підготовки із сукупності тестових завдань після їх апробації необхідно відібрати лише ті, які не містять підказки, які не є надскладними для студентів чи надлегкими.

З метою подолання таких недоліків тестового контролю, як стандартизація мислення без урахування індивідуальних особливостей студентів, викладачі кафедри соціальних технологій застосовують комбінований контроль, який передбачає поєднання тестових завдань з іншими інноваційними методами контролю: методом конкретного випадку (що особливо актуально для

фахівців із соціальної роботи), самоконтроль та взаємоконтроль студентів, есе, кейс стаді, та ін. Зокрема, така форма контролю, як самоконтроль, здійснюється за допомогою «Картки самоконтролю», розробленої викладачами кафедри, яка уможлиблює відслідковування студентами своїх навчальних досягнень та планування власної траєкторії досягання успішності. З метою розвитку мовлення тестовий контроль доцільно доповнювати рольовими та діловим іграми, які дадуть змогу набуту умінь та навичок виражати свою думку, доводити її, переконувати співрозмовника, що у сукупності становлять програму тренінгів, запроваджених на кафедрі соціальних технологій: «Тренінг особистісного зростання», «Тренінг професійної комунікації у соціальній роботі», «Тренінг психологічної підготовки соціальних працівників» тощо.

У процесі викладання дисциплін циклів природничої та загально-економічної підготовки, професійної та практичної підготовки, самостійного вибору навчального закладу та вільного вибору студентів викладачі кафедри соціальних технологій використовують також такі інноваційні методи контролю, як інтелектуальна вікторина, олімпіада, колоквиум. Конкретними засобами контролю виступають мозковий штурм, навчальні портфоліо, евристичні бесіди, експрес-контроль. Використання зазначених методик має низку переваг, адже більшість із них можуть характеризуватися і як форма навчального заняття, і як форма контролю знань, умінь та навичок студента. При цьому критерії відповідей студентів мають універсальний характер. Результати діяльності студентів оцінюються викладачами за будь-якою цифровою шкалою (5-, 10-, 100-бальною тощо) Така бальна система оцінювання результатів надає широкий спектр можливостей їх трансформації в оцінку (в тому числі й підсумкову) знань з дисципліни.

Висновки. Виходячи з аналізу існуючих підходів до організації контролю знань студентів у цілому і тестового контролю зокрема, можна стверджувати, що «універсальної» системи контролю не існує. Поєднання традиційних і інноваційних методів має бути зумовлене компетентностями, якими має володіти соціальний працівник, вимогами до його теоретичної і практичної підготовки, що, своєю чергою, пов'язано зі специфікою майбутньої діяльності.

Тестовий контроль знань студентів має свої переваги (технологічність, об'єктивність) та недоліки (змістові, психологічні та організаційно-методичні). З'ясовано, що одним зі шляхів подолання недоліків тестового контролю виступають поєднання тестового контролю з іншими методами та формами контролю, що можуть розглядатися і як метод навчання чи форма заняття: ділові та рольові ігри, моделювання практичних ситуацій, case-study, навчальні портфоліо, мозковий штурм тощо. Такий підхід, який довів свою ефективність у практиці підготовки майбутніх соціальних працівників на кафедрі соціальних технологій уможлиблює врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів, активізацію розвитку мовлення та переконуючого впливу, підвищення мотивації студентів до навчання та опанування майбутньою професією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Чельшкова М. Б.* Теория и практика конструирования педагогических тестов : учебное пособие / М.Б. Чельшкова. – М. : Логос, 2002. – 432 с.
2. *Михайлычев Е. А.* Дидактическая тестология / Е.А. Михайлычев. – М. : Народное образование, 2001. – 432 с.
3. *Матвієнко В. М.* Тестовий контроль, його можливості, місце в навчальній роботі та умови ефективного впровадження : навч. посібник / В.М. Матвієнко, П.П. Тонкоглас. – Умань : Агротек, 2006. – 420 с.
4. *Паращенко Л. І.* Тестові технології у навчальному закладі : метод. посібник / Л. І. Паращенко, В.Д. Леонський, Г.І. Леонська. – К. : ТОВ «Майстерня книги», 2006. – С. 57.
5. *Вітвицька С. С.* Основи педагогіки вищої школи:б методичний посібник (для студентів магістратури) / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 325 с.
6. *Аванесов В.С.* Теория и практика педагогических измерений (материалы публикаций в открытых источниках и Интернет). – Подготовлено ЦТ и МКО УГТУ. – УПИ, 2005. – Аванесов В. [1].С. pdf С. 4.

О. М. Котикова

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ СОЦІАЛЬНИХ РАБОТНИКОВ

Резюме. Стаття посвячена выяснению соотношения традиционных и инновационных методов и форм контроля в подготовке будущих социальных работников. Автор анализирует

различные преимущества и недостатки тестового контроля, проблемы составления дидактических тестов для специалистов социальной сферы, освещает опыт применения тестовых технологий в подготовке будущих социальных работников. Полученные данные предоставят возможность организации комбинированных методов контроля в подготовке будущих социальных работников.

Ключові слова: *подготовка будущих социальных работников, контроль знаний, умений, навыков, дидактические тесты.*

O. Kotykova

THE TESTING IN THE PREPEARING OF THE FUTURE SOCIAL WORKERS

Summary. *The state devotes for clarifying the relation of traditional and iThe author analyzes the various advantages and disadvantages of test control, the problem of drawing up of didactic tests for specialists of social sphere, highlights the experience of test technologies in the training of future social workers. The author analyzes the various advantages and disadvantages of test control, the problem of drawing up of didactic tests for specialists of social sphere, highlights the experience of test technologies in the training of future social workers. The data provide an opportunity to the organization of combined control methods in the training of future social workers.*

Keywords: *the prepearing of the future social worker, the control of the knowledge, skills and habits, didactic test.*